

*Лісовський В. М.,**кандидат політичних наук, доцент,**доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін**Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова*

УКРАЇНА ТА СВІТ: БАГАТОВЕКТОРНІСТЬ ІНТЕГРАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Стаття присвячена актуальним проблемам суспільно-політичного розвитку України в умовах цивілізаційних трансформацій. Здійснено аналіз передумов, стану та перспектив реалізації нового етапу цивілізаційного розвитку України в контексті сучасних суспільно-політичних змін; визначено ризики та можливі загрози українській державі та національній ідентичності. Виокремлено стратегічні напрями втілення проєкту цивілізаційного розвитку України, його законодавчого та політико-управлінського забезпечення, реформування соціокультурної, освітньої та наукової сфер, шляхи активізації політичної участі громадян. Автором визначено ймовірні наслідки втілення цивілізаційного проєкту шляхом зіставлення здобутків і можливих втрат за наслідками реалізації стратегій цивілізаційних змін, вірогідних глобальних викликів цивілізаційному розвитку України. Також розглянуто основні проблеми інтеграційної політики України. Зроблено висновки щодо необхідності розроблення стратегії, яка дала б змогу їй стати активним суб'єктом геополітики за умов збереження економічного та політичного суверенітету. Справжній цивілізаційний вибір України, а не його імітація, може бути зроблений народом суто добровільно, у процесі загальнонаціональної дискусії і на основі ґрунтовного осмислення кожним громадянином вектора цивілізаційного розвитку. Ключовими питаннями дискусії мають стати обговорення кризової ситуації сьогодишньої України, російської агресії проти нашої держави, яка зумовлена, серед іншого, також її цивілізаційним вибором. Безумовно, у таких дискусіях повинно бути бодай загальне окреслення сучасного цивілізаційного проєкту України, а також його майбутнього розвитку відповідно до «дорожньої карти» – стратегії його втілення. Мають бути обговорені, усебічно оцінені й усвідомлені всі можливі наслідки рішучого цивілізаційного повороту. Необхідність цивілізаційної ідентифікації України, створення повноцінного відкритого суспільства, основними елементами якого є громадянське суспільство, демократична соціально-правова держава – ця мета вже тривалий час домінує у свідомості населення України. І кожна особистість прагне знайти своє місце в такому суспільстві.

Ключові слова: українська народність, менталітет, нація, етнічні групи, інфраструктура, влада, народовладдя, світобачення.

Постановка проблеми. Міжнародне безпекове середовище поступово втрачає стабільність, стає менш передбачуваним, погіршується надзвичайно швидкими темпами. У сучасному мінливому світі, коли порушується безпековий клімат, стрімко розвиваються новітні технології та комунікації, глобалізуються економічні й етнокультурні відносини в напрямі становлення планетарної цивілізації, кожна країна

робить власний вибір свого стратегічного розвитку. Світовий досвід доводить, що найбільшого успіху досягають держави, які розвиваються в рідній певній цивілізації. Історія свідчить, що немає цивілізацій, які б формувалися одночасно з появою людського роду. Здебільшого надання народам спільних цивілізаційних рис відбувалося примусом. Так було, наприклад, із розширенням просторів християнської та ісламської цивілізацій у часи Середньовіччя. Примусовою була й спроба творення «радянської цивілізації» у минулому столітті. Проте у XXI ст. така примусовість є не тільки неприпустимою, а й неможливою. Президент Володимир Зеленський у своєму виступі на 56-й Мюнхенській конференції з безпеки зазначив: «Ми розуміємо, що сьогодні на планеті є справді чимало гострих проблем і гарячих конфліктів. Але жодне питання не може втрачати актуальність, доки його не буде вирішено остаточно. Це долі й життя людей. Я хочу звернути вашу увагу, що не зовсім коректно говорити «війна в Україні». Це – війна в Європі. І вона разом з анексією Криму вже триває стільки ж, як і Друга світова війна – уявіть собі. У перший день свого президентства я сказав відверто: «Не ми почали цю війну. Але нам її закінчувати». І ми це зробимо. Разом із вами. І сьогодні Україна продовжує послідовно та неухильно дотримуватися мирного, дипломатичного шляху врегулювання відповідно з нормами міжнародного права. Я твердо переконаний, що без припинення вогню на сході України та повернення Криму ми не можемо полагодити пошкоджену систему регіональної безпеки в Європі. Україна завжди робила вагомий внесок на шляху до міжнародної безпеки. І коли була однією із засновниць ООН. І коли відмовилася від ядерної зброї, а натомість у 21-му ст. втратила частину території та продовжує втрачати своїх громадян. А тому сьогодні Україна має повне право говорити про неефективність наявних світових правил, необхідність їх переосмислення та перегляду. Ми – країна, яка безпосередньо відчула на собі, що нинішня архітектура світу недосконала. А інституції, що існують, працюють не так ефективно, як цього вимагає сьогодення. Час усвідомити – ми живемо у світі, де більше немає чужої війни та чужих катастроф. Час згадати, що континенти нашої планети – це насамперед не «ринки збуту» і не «зони торгівлі». Це домівка для семи з половиною мільярдів людей. Я завжди був людиною, яка говорить те, про що кажуть люди на вулицях. І зараз я кажу те, про що говорять люди на вулицях в усіх куточках нашої планети. І голос цих людей має бути почутим світовими лідерами» [6].

Цивілізаційні зміни в сучасних країнах, особливо в поліетнічних, повинні відбуватися на основі суспільного діалогу й консенсусу – вони означають цивілізаційний вибір, який

робить влада, еліта і народ. Це повною мірою стосується й України. Наша держава підійшла до такого етапу своєї історії, коли розв'язання проблем соціально-економічного розвитку стало невід'ємним від питання про ціннісні, моральні, психологічні принципи всіх видів суспільної комунікації – ділової, політичної, культурної [7]. Сьогодні одним із принципових напрямів стратегічного розвитку нашої держави є відновлення міжнародного авторитету України. Багатовекторність лежить в основі зовнішньої політики України, оскільки українська держава має інтереси і на Заході і на Сході. Україна внаслідок геополітичного положення на карті Євразії, регіонально належачи до різних природно-географічних обширів (перехрестя Заходу і Сходу), опинилася у сфері впливу одразу трьох великих культурно-історичних центрів. Українська народність формувалась на основі об'єднання різних східнослов'янських племен та їх інтеграції із прийдешніми народами. В Україні живуть представники 128 національностей і етнічних груп. Уся історія і культура цих народів, духовне і матеріальне життя найтіснішим чином пов'язані з українською землею, її географічними умовами [11].

Фактично наша держава, сповідуючи принципи багатовекторності та позаблоковості всі два десятиліття свого існування, намагалася стверджувати себе на світовій арені шляхом балансування між різними геополітичними силами, переймаючись радше питаннями власного виживання, аніж стратегічного розвитку. Але це не тільки українська проблема. Вона є перешкодою в розбудові нової Європи, у закріпленні та посиленні позитивних цивілізаційних і геополітичних зрушень на континенті, що відбуваються в останній час [5]. Мало хто очікував, що світовий порядок сьогодні опиниться у стані глибокої кризи, яку оцінюють як наймасштабнішу із часів холодної війни. Нові вогнища напруження та гарячі точки нині вразили практично всі проблемні регіони у Східній Європі, на Близькому Сході та в Південній Азії. Російська агресія проти України посилила наявні в міжнародному безпековому середовищі негативні чинники і запустила додаткові руйнівні тенденції, порушивши міжнародно-правові засади світового порядку. У разі повернення в умовах глобалізації до «права сили» у міжнародних відносинах (як це намагається зробити Росія, здійснюючи свою реваншистську політику) виникає ризик колапсу міжнародної системи, процес розпаду якої призведе до подальшого неконтрольованого примноження загроз.

Виступаючи на нормандській зустрічі лідерів країн «Нормандської четвірки» у Парижі Президент В. Зеленський окреслив «червоні лінії»: Донбас і Крим – це Україна: «Хочу окреслити ряд принципів, які я ніколи не порушу як Президент України, і з якими ніколи не погодиться, звісно, український народ. Перше – це неможливість федералізації. Україна – унітарна держава, це незмінна стаття її Конституції. Друге – неможливість будь-кого вчиняти будь-який вплив на вектор руху та розвитку України, яка є незалежною, самостійною, демократичною державою, вектор розвитку якої обиратиме виключно її народ. Третє – неможливість компромісів із врегулювання ситуації на Сході України через поступки територіями в межах міжнародно визначених кордонів. Для кожного українця і Донбас і Крим – це Україна. Ми маємо чітке розуміння, що лише конкретні дії будуть підтвердженням готовності всіх до забезпечення миру. Ми зі свого боку готові до виконання домовленостей, але це дорога із двостороннім рухом» [8].

Справжній цивілізаційний вибір України, а не його імітація, може бути зроблений народом виключно добровільно, у процесі загальнонаціональної дискусії і на основі ґрунтовного осмислення кожним громадянином вектора цивілізаційного розвитку. Президент Володимир Зеленський у Давосі зазначив: «За ці роки наша країна зробила декілька кроків назад, але ми не відступили. Ми брали відстань для розбігу і рішучого економічного стрибка. Нова українська влада буде рівні правила гри для всіх, очищує судову систему, діджиталізує процеси, втілює життєво важливі реформи та схвалює життєво важливі закони. У нас є все, щоби стати успішною країною: сприятливі кліматичні умови, дуже вигідне географічне розташування, невичерпаний аграрний та індустріальний потенціал і наш найцінніший український ресурс – неймовірно креативні і дуже талановиті люди, що входять до ТОП-50 за рейтингом Human Capital Index (Індекс людського капіталу)» [3].

Метою статті є оцінка векторів інтеграційного руху України. Проект розбудови демократичного, відкритого суспільства має на меті гідну самореалізацію людини, партнерські відносини у правовій державі на основі інноваційного розвитку наукомісткої інформаційно-мережевої економіки, формування атмосфери довіри, відповідальності та діалогу в поєднанні з духовно-культурною самобутністю. Реалізація такого проєкту зробить Україну суб'єктом геополітики й історії, що дозволяє їй водночас бути надійним, стратегічно передбачуваним партнером, який може увійти до спільноти цивілізованих країн.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в науковій літературі виділяються цивілізаційні світи: китайсько-далекосхідний, індійсько-південноазійський, мусульмансько-афразіатський та найбільший і дуже неоднорідний макрхристиянський, який, у свою чергу, поділяється на три цивілізаційні складові частини: центральну західноєвропейську, північноамериканську (західну) з Австралією та деякими іншими територіями, а також дві периферійні щодо неї: латиноамериканську і православно-східнослов'янську. З іншого боку, урахувавши динаміку цивілізаційної інтеграції, можна припустити типологію, що складається із трьох глобальних цивілізаційних світів – за кількістю ментальностей, що розвинулися на основі трьох світових релігій. Виходячи з парадигмальних засад, А. Тойнбі стверджує, що нашу країну можна вважати органічною частиною християнського світу, а в його межах, разом із Росією та Білоруссю, – православної цивілізації, водночас вона залишається її окремою субцивілізацією.

Отже, відповідно до концепції А. Тойнбі, Україна належить до західно-православної субцивілізації православної цивілізації християнського цивілізаційного світу [10]. В Україні, на стику цивілізацій, триває розв'язання суперечки двох культурних парадигм: «західного» і «російського» світів. Поняття «інтеграція» походить від латинського «integratio», що перекладається як «возз'єднання, заповнення», стосовно сфери міждержавних відносин воно означає добровільне та взаємовигідне об'єднання окремих частин (суб'єктів) у певну самостійну цілісність (спільність). Учений І. Усенко зазначає, що інтеграція являє собою всесвітньо-історичний, світовий об'єднувачий, об'єктний історичний процес. Об'єктом цього процесу є людське суспільство. Елементами інтеграційного комплексу є суб'єкти міждержавних відносин – національні держави. Саме держава є основним і первинним суб'єктом міжнародного права. Міжнародно-правовий аспект суверенітету означає, що міжнародне

право розглядає за свого суб'єкта й учасника міжнародних відносин не державні органи чи окремі посадові особи, а державу загалом [12].

Питання багатовекторності інтеграційного розвитку України висвітлені в наукових роботах І. Бураковського, А. Гальчинського, А. Лук'яненко, В. Сіденко, А. Філіпенко, О. Шниркова, Т. Циганкова й інших. Однак розгляд проблеми інтеграційного середовища України не має комплексного характеру, який дозволив би оцінити всі переваги і недоліки векторів інтеграційного розвитку, а також можливості чи загрози для України [1].

В умовах глобалізації Україна, як ніколи раніше, стоїть перед історичним вибором визначення свого майбутнього – або шляхом модернізації та радикальної перебудови суспільно-економічного життя отримати нові можливості розвитку країни, або, пускаючи суспільно-політичні процеси на самоплив, поступово відходити на периферію світового розвитку і приректи країну на неминучу деградацію.

Виступаючи на нормандській зустрічі лідерів країн «Нормандської четвірки» – України, Франції, Німеччини і Росії, у Парижі Президент В. Зеленський назвав п'ять чинників «формули майбутнього України». Він визнає, що зараз наша країна не може претендувати на глобальне лідерство («у розмірах території, військової потужності та обсягів видобування корисних копалин» або «у технологіях і промислового потенціалі»). «Але миточно можемо стати найдинамічнішою країною світу. Країною з найшвидшим темпом позитивних змін – не тільки в економіці, але й у всіх сферах життя. Довести це друзям, ворогам, але перш за все – самим собі», – переконаний В. Зеленський. За його словами, така «формула майбутнього для України» має п'ять складників. Перший із них – мир. Ми хочемо миру на наших умовах. Тобто з поверненням Україні територій і наших людей. Другим фактором Президент називає «ефективні інститути та прозорі правила гри, обов'язкові для всіх». Сюди він включає перемогу над корупцією і справедливий суди, рівність усіх перед законом, захист прав власності. Третій фактор – інвестиції. «Тому потрібно буде прибрати непрохідні бар'єри, які гальмують розвиток бізнесу». Четвертий – «якісно інша інфраструктура». «І це не тільки дороги, хоча дороги – у першу чергу. Це все те, що допомагає людині жити і добиватися успіху в Україні. Інфраструктура медична й освітня, цифрова та енергетична, фінансова та комунальна». Нарешті, п'ятим фактором він називає народовладдя. «Не декларативне, а реальне. Механізм, який дозволить людям впливати на рішення влади, – від рівня громади до рівня президента», – робить висновок В. Зеленський [8].

Вступаючи у XXI ст. і в нове тисячоліття, європейці перегортають нову сторінку своєї історії. Яку роль у загальноєвропейському процесі буде відігравати Україна? Якими будуть взаємини України з Європейським Союзом у новому столітті? Виходячи з національних інтересів на міжнародній арені, беручи до уваги історичну традицію, географічну та цивілізаційну близькість з Європою, урахувавши низку інших чинників, Україна зробила свій «європейський вибір». За будь-яких умов – «європейський вектор» української дипломатії є пріоритетним. Результат цього зіткнення великою мірою визначатиме подальший розвиток європейської та світової історії. Сьогодні ми стоїмо перед вибором – залишитися буфером між «західним» і «російським» світом, виканюючи вступ до дедалі слабшого Євросоюзу, або стати новою глобальною силою, що

нестиме світові унікальну синкретичну культурну та ділову парадигму дій і встановлюватиме новий світовий порядок. Або ми збережемо усталені ціннісні настанови разом із традиційними паттернами соціальної та професійної поведінки й так і не здобудемо національну ідентичність і свободу, залишаючись у локальному розламі цивілізацій.

У зв'язку із ситуацією, яка склалася в державі, Президент України Володимир Зеленський схвалив «Цілі сталого розвитку України до 2030 р.», оприлюднені на сайті глави держави. Як зазначається, Президент постановив забезпечити дотримання цілей сталого розвитку України на період до 2030 р., а саме:

- подолання бідності;
- подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки;
- забезпечення здорового способу життя та сприяння добробуту для всіх у будь-якому віці;
- забезпечення комплексної і справедливої якісної освіти;
- забезпечення гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок і дівчат;
- забезпечення доступності і сталого управління водними ресурсами та санітарією;
- забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;
- сприяння повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;
- створення стійкої інфраструктури, сприяння всеосяжній і стійкій індустріалізації й інноваціям;
- скорочення нерівності;
- забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;
- забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;
- захист і відновлення екосистем суші, сприяння їх раціональному використанню;
- сприяння побудові миротлюбного і відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх;
- зміцнення коштів і здійснення активізації роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку [9].

Міжнародні структури безпеки виявили свою неготовність до такого розвитку подій. Ключові елементи європейської та євроатлантичної безпеки – Організація Північноатлантичного договору (далі – НАТО), Європейський Союз (далі – ЄС), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ) – перебувають у стані пошуку термінових відповідей на регіональні та глобальні загрози, що виникли внаслідок дій Росії. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг із трибуни Верховної Ради України 31 жовтня 2019 р. звернувся до українського Парламенту й акцентував увагу на військовій агресії Російської Федерації проти України. «Більш як п'ять років тому російські солдати незаконно анексували Крим. Цей акт завдав важкого удару по Україні і підірвав мир і стабільність у всій Європі», – зазначив він та наголосив: «НАТО не сприймає і не буде сприймати незаконну і нелегітимну анексію Криму». Генеральний секретар закликав Росію «повернути контроль над півостровом Україні і припинити свої дії з дестабілізації на сході України. Водночас очільник НАТО підкреслив: «Росія повинна припинити свою підтримку бойовиків і найманців на сході та вивести свої сили і озброєння з української території. І спостерігачі ОБСЄ повинні отримати повний і безперешкодний

доступ до всієї території України». Керівник Альянсу зауважив: «Наше партнерство – не дорога з одностороннім рухом. Попри надзвичайно складні обставини вдома, Україна впродовж багатьох років довела, що вона є міцним і ефективним партнером НАТО, беручи участь у місіях і операціях НАТО по всьому світі, від нашої тренувальної місії в Афганістані до розгортання військових інженерів у Косово». Єнс Столтенберг подякував Україні за допомогу в удосконаленні та покращенні євроатлантичної безпеки. «Як суверенна держава Україна має право вибирати свої власні системи безпеки. Двері НАТО залишаються відчиненими». Генеральний секретар підкреслив: «Свобода – це не просто право, це ще і обов'язок діяти не просто у власних інтересах, але й в найкращих інтересах усіх людей». Єнс Столтенберг додав, що «члени цього парламенту мають можливість працювати разом, незалежно від партійної приналежності заради блага всіх громадян України і скористатися можливостями, які дає вільне, відкрите, демократичне суспільство». «Ви не спите. Україна стає за своє майбутнє, а НАТО стоїть поряд із вами!», – сказав Генеральний секретар НАТО на завершення виступу [2]

Неспроможність міжнародних організацій ужити своєчасних і адекватних заходів для врегулювання кризових ситуацій у регіоні свідчить про низьку ефективність наявних глобальних і регіональних безпекових механізмів, ставить на порядок денний питання про їх реформування й адаптацію до сучасних тенденцій світового розвитку. Як зазначив Президент В. Зеленський на світовому форумі в Давосі: «Світ потребує переосмислення та оновлення правил, особливо правил міжнародної безпеки. Світ не може бути згуртованим тільки у Facebook, коли репостить виступ Грети Тунберг, фото жакетних пожеж в Австралії чи, на жаль, збитого українського «боїнга» в Ірані. Я не випадково і не даремно зараз, на економічному форумі, приділяю так багато уваги питанню безпеки, адже це надважливо для розбудови української економіки. Виклики, які постали перед нами, перед українцями, мобілізують нас і змушують рухатись уперед швидше; надихають робити неймовірно і неможливе. Ми програмуємо себе на позитивне мислення, ми програмуємо себе на амбітні задачі. У нас немає тільки – поки що – двох речей. Немає іншого варіанта, ніж бути успішними, – це перше. І немає достатнього інвестування. Ми пропонуємо всім стати акціонерами успіху нової України. І моя мета, – щоби у підручниках, поряд із кейсами Японії, Південної Кореї, Сінгапуру, з'явилась Україна. Україна повинна стати інвестиційною Меккою Східної та Центральної Європи. Головним драйвером для економічного розвитку є можливість отримувати прибуток. І ми – одна з небагатьох країн, що зараз дозволяє отримувати такий високий дохід на інвестований капітал» [3].

Унаслідок нинішньої кризи виявилася не лише інституційна слабкість Ради Безпеки (далі – РБ) Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), НАТО, ЄС і ОБСЄ. Ідеться насамперед про тактичні і стратегічні прорахунки в оцінюванні та розумінні природи постбіполярного середовища безпеки, яких припустилися як названі організації, так і ключові міжнародні гравці. Аналізуючи можливі сценарії розвитку глобальних проблем, Президент В. Зеленський на 74-й сесії Генасамблеї ООН зазначив: «Адже будь-яка війна сьогодні – в Україні, Сирії, Лівії, Ємені чи іншому куточку планети, незалежно від кількості її жертв – це найбільша загроза всій цивілізації. Тому що у 2019 р. людина розумна, гомо сапієнс, і досі вирішує конфлікти, вбиваючи собі подібних. Упродовж усього часу

свого існування людство постійно знаходило нові способи для подолання відстані, передачі інформації, лікування хвороб. Завершення війни, повернення всіх окупованих українських територій і панування миру є моїм завданням. Але не ціною життя наших громадян, не ціною свободи чи права України на власний вибір» [4].

Висновки. Отже, шлях України – це шлях побудови самостійної демократичної незалежної правової держави, а не держави тільки етнічної. У цьому – джерело нашої внутрішньої стабільності та міжнародної злагоди. Усі світоглядні зміни повинні бути результатом публічного діалогу, який модерують моральні авторитети з-серед наукової і творчої інтелігенції, громадських і релігійних діячів. Виходячи з фундаментальних положень Конституції України та ментальності її народу, цивілізаційний вибір нашої країни – це вибір такого способу життя, у якому людина, її права, свобода та гідність є вищою цінністю суспільства, і не просто декларованою, а реальною. Як частина східноєвропейської культури і цивілізаційної спільноти Україна неминуче робить європейський вибір. Обираючи розвиток у цивілізаційному контексті відкритого демократичного суспільства, Україна здійснює євроатлантичний вибір. У цій ситуації Україна вкрай зацікавлена в тому, щоб сформувати в європейських партнерів єдине бачення ролі Росії як агресора – і щодо Криму, і щодо сходу України. Сьогодні представники НАТО змушені визнати, що заяви Російської Федерації про незгоду з розширенням НАТО на схід, а отже, її протести проти членства в Альянсі України та Грузії, варто переосмислити. Як заявив Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг, це не НАТО розширюється на схід, а країни на сході бажають приєднатися до НАТО. Сприймаючи особистість, її права, гідність та свободу вищими цінностями, обирають західний світ, західну цивілізацію взагалі. Проте такий багатоаспектний цивілізаційний вибір геополітичних і культурних векторів є продуктивним лише тоді, коли стає похідним від іманентного вибору способу життя і цінностей, тих цінностей, що насправді відповідають інтересам України, є органічними й продуктивними для її громадян. Цивілізаційний вибір як стратегія розвитку держави здійснюється лише за умови консенсусу, а не лише компромісу політичних партій і груп, які активно задіяні в суспільному житті й представляють різні соціальні верстви та культурні регіони країни. Вибори нового президента Володимира Зеленського, за якого народ віддав більш як 70% голосів, показав, що сьогоднішній день Незалежності України прийшов як результат тисячолітньої боротьби українського народу за право мати свою національну державу, яка повинна стати запорукою успішного культурного і політичного розвитку суспільства.

Література:

1. Білорус О. Імперативи стратегії розвитку України в умовах глобалізації. *Віче*. 2000. С. 56–71.
2. Звернення Генерального секретаря Організації Північноатлантичного договору Єнса Столтенберга 31 жовтня 2019 р. до Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua/news/Novyny.
3. Зеленський В. Форум у Давосі. 22.01.2020 р. URL: tv.ua/ukr/ukraine/politics/forum-v-d.
4. Зеленський В. Виступ президента України на 74-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. 25 вересня 2019 р. URL: www.president.gov.ua/news/vistup-prezi.

5. Кузнецов О. Посткризова трансформація глобального і фінансового середовища. *Наукові праці Науково-дослідного фінансового інституту*. 2010. № 4 (53). С. 6.
6. Мюнхенська конференція з безпеки 2020 р. Виступ Президента Володимира Зеленського на 56-й Мюнхенській конференції з безпеки, 15 лютого. URL: www.president.gov.ua/news/vistup-prezi.
7. Наумова М. Динаміка громадянських цінностей українців і перспективи ефективної демократії. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін* : збірник наукових праць. 2016. Вип. 2 (16). С. 239–249.
8. Нормандська зустріч лідерів країн «Нормандської четвірки» – України, Франції, Німеччини і Росії в Парижі. Зеленський назвав п'ять факторів «формули майбутнього України». *Українська Правда*. 14.12.19. URL: www.pravda.com.ua.
9. Цілі сталого розвитку до 2030 р. : Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL: zakon.rada.gov.ua.
10. Тойнбі А. Постижение истории. Пер. с англ. Москва : Прогресс, 1991. 736 с.
11. Українська культура ХХ – початку ХХІ ст. Кн. 1 / Б. Ажнюк та ін. ; редкол. : М. Жулинський (голов. ред.) та ін. 2011. С. 813–830.
12. Усенко І. URL: <http://www.history.org.ua>.

Lisovsky V. Ukraine and the world: multi-vector integration development

Summary. The article is devoted to actual problems of socio-political development of Ukraine in the conditions of civilizational transformations. An analysis of the preconditions, status and prospects of the implementation of a new stage of civilizational development of Ukraine in the context of contemporary socio-political changes is done; risks and potential threats to the Ukrainian state and national identity are identified. The strategic directions of implementation of the project of civilizational development

of Ukraine, its legislative, political and administrative support, reformation of socio-cultural, educational and scientific spheres, ways of activating the political participation of citizens are highlighted. The author has determined the probable consequences of the implementation of the civilization project by comparing the gains and possible losses by the consequences of the implementation of the civilizational changes strategies, the probable global challenges to the civilizational development of Ukraine. The main problems of the integration policy of Ukraine are also considered. Conclusions were made about the need to develop a strategy that would enable it to become an active subject of geopolitics while maintaining economic and political sovereignty. Exclusively the people can make the true civilizational choice of Ukraine, not its imitation, voluntarily, in the course of nation-wide discussion and on the basis of a thorough understanding the vector of civilizational development by every citizen. Discussion of the crisis situation of present-day Ukraine, Russian aggression against our country, which is also conditioned by its civilizational choice, should be the key issues of the discussion. Absolutely, there should be at least a general outline of the modern civilization project of Ukraine in such discussions, as well as its future development according to the “road map” – the strategies of its implementation. All possible consequences of a decisive civilization turn must be discussed, thoroughly evaluated and made aware. The need for a civilizational identification of Ukraine, the creation of a full-fledged open society, the main elements of which are civil society, a democratic social and legal state is the goal that has been dominated the consciousness of the population of Ukraine for a long time. In addition, every person wants to find his or her place in such a society.

Key words: Ukrainian nationality, mentality, nation, ethnic groups, infrastructure, power, democracy, worldview.